

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Ryūnosuke Akutagawa

Paravanul-Iad

și alte povestiri

Traducere din japoneză și note de

RALUCA NICOLAE

HUMANITAS
fiction

Paravanul-Iad¹

1

Nu s-a mai pomenit și nici nu se va mai pomeni în generațiile ce vor veni un om ca Înălțimea Sa, seniorul Horikawa. Dacă e să dăm crezare bârfelor, înainte de a-l naște, precinstitei sale mame i-a apărut în vis zeul Daiitoku Myōō². În orice caz, nu încapă îndoială că Înălțimea Sa era înzestrat, încă de la venirea pe lume, cu niște calități nemai-pomenite, care îl deosebeau de semenii lui, și că faptele sale mărețe vor sta mărturie multă vreme de-acum încolo. Dacă ați avea prilejul să aruncați o privire conacului în care locuia, v-ați da numaidecât seama cât de îndrăzneț fusese conceput – grandoarea și fastul de acolo sunt mult peste puterile noastre de înțelegere, de altfel, destul de mărginite. Cârcoțaii s-ar îndoi de înțelepciunea Înălțimii Sale, ba chiar l-ar asemăna cu suveranul Qui Shi Huang-di³ sau cu împăratul

1. Povestirea este inspirată din *Uji Shūi Monogatari* (Culegere de povestiri din Uji), operă literară de la începutul secolului al XIII-lea ce conține 197 de povestiri.

2. Daiitoku Myōō (sanskrită: Yamāntaka), „biruitorul morții“, unul dintre cei cinci regi ai înțelepciunii, preluați din budismul tantric. În arta japoneză este reprezentat cu șase mâini și picioare, stând călare pe un bivol alb.

3. Împăratul Qui Shi Huang-di (259–210 î.e.n.) fondatorul dinastiei Qin (221–206 î.e.n.), primul împărat al Chinei unite.

Yang¹, din dinastia Sui, însă spusele lor n-ar face decât să întărească faimosul proverb cu cei trei orbi care pipăie un elefant. Înălțimea Sa n-a fost nicicând ahtiat după strălucire sau glorie deșartă. A fost dintotdeauna un om de o rară mărinimie, care a vrut ca toată lumea, chiar și cei mai umili supuși, să se veselească alături de el.

De pildă, se povestește că a scăpat nevătămat din întâlnirea cu ceata celor o sută de demoni² ce bântuiau în puterea nopții răscrucea Nijō-Ōmiya din capitala Kyōto. Lumea vorbește că fantoma lui Tōru, Dregătorul de Stânga, a fost alungată de Înălțimea Sa cu doar câteva vorbe meșteșugite. Se mai spune că stafia dregătorului își făcea apariția noapte de noapte în grădina părăsită a conacului său de pe malul râului Higashi-Sanjō – tocmai grădina care îl făcuse celebru în timpul vieții fiindcă înfățișa o bucățică din minunatul peisaj din Shiogama. Nu-i de mirare că, în fața unei asemenea personalități, cei din capitală, cu mic cu mare, îl idolatrizau ca pe însuși Buddha, coborât printre oameni. Odată, pe când se întor-

Împăratul avea obsesia nemuririi și este cel care a inițiat construcția Marelui Zid Chinezesc, menit să-i țină la distanță pe nomazii din nord. Se zice că în timpul construcției zidului foarte mulți oameni și-au pierdut viața.

1. Împăratul Yang (569–618) – cel de-al doilea împărat din dinastia Sui (581–618). În timpul domniei sale s-a reconstruit o parte din Marele Zid Chinezesc, unde au pierit sute de mii de muncitori. În ciuda realizărilor sale, împăratul Yang este considerat unul dintre cei mai mari tirani din istoria Chinei.

2. Akutagawa face referire la o povestire din *Ōkağami* (Marea oglindă), operă din secolele XI-XII cuprinzând literatură istorică. Într-una dintre povestirile din antologie se relatează despre Fujiwara Morosuke, care a întâlnit noaptea o ceată de demoni pe străzile din capitală. Morosuke a tras obloanele la trăsura în care se afla și a început să recite o incantație magică, scăpând astfel ca prin minune.

cea de la un banchet în cinstea florilor de prun, bivolul care-i trăgea caleașca a scăpat din jug și a rănit un bătrân care trecea pe acolo. Unchiașul a îngenunchiat și, împreunându-și mâinile cu evlavie, i-a mulțumit cerului că bivolul, care apucase să-l ia puțin în coarne, fusese de la trăsura Înălțimii Sale.

Sau, într-o altă istorioară dintre cele multe răspândite prin capitală, se spune că, la un ospăț la palat, seniorul a primit în dar treizeci de cai albi. Sau sunt zvonuri cum că Înălțimea Sa a poruncit ca slujitorul lui preaiubit să fie zidit la picioarele podului Nagara, drept ofrandă pentru zeul din partea locului. Odată, din pricina unei umflături urâte la coapsă, care trebuia tăiată, a trimis tocmai în China după un călugăr școlit, care, după aceea, și-a transmis meșteșugul aici, pe meleagurile noastre. Și câte și mai câte astfel de povești, nici una însă la fel de înspăimântătoare ca aceea a paravanului cu scene din Iad – acum, o moștenire neprețuită de familie. Chiar și Înălțimea Sa, care nu se lăsa tulburat cu una cu două, a fost de-a dreptul îngrozit, iar nouă, cei din suita lui, ne-a înghețat pur și simplu sângele în vine. Eu mă aflam deja în slujba seniorului Horikawa de mai bine de douăzeci de ani, dar vă spun cu mâna pe inimă că n-am mai pomenit așa o grozăvie.

Dar, mai întâi, se cuvine să vă spun câteva cuvinte despre Yoshihide, cel care a pictat paravanul.

2

Cred că oamenii nu l-au uitat încă pe Yoshihide chiar și acum, după atâta amar de ani. La vremea sa, Yoshihide fusese cel mai mare artist din ținut și ceilalți pictori, cu

tot talentul lor, nu-i ajungeau nici până la degetul mic. La înfățișare arăta ca un bătrân veninos, trecut de cincizeci de ani, o mână de om, numai piele și os. Când venea în vizită la conacul Înălțimii Sale, purta veșminte de rând – un kimono brun-roșcat de mătase, cu mâneci largi și o pălărie neagră, înaltă. Avea mereu un aer dușmănos... Buzele, de un sângeriu nefiresc pentru vârsta sa, îi dădeau un aer de jivină. Unii spun că roșul acela neobișnuit era din cauză că își făcea un zbenghi de vopsea pe buze – dar cine știe care-i adevărul? Alții, cu limba mai ascuțită, ziceau că arăta și se mișca precum o maimuță, așa că l-au poreclit Maimuțide.

Că veni vorba de Maimuțide... Înălțimea Sa o luase de curând în suita de tinere doamne de la conac pe fata lui Yoshihide, singură la părinți, o copilă drăgălașă, plină de nuri, de numai cincisprezece ani, care nu-i semăna defel tatălui ei. Cum își pierduse mama la o vârstă fragedă, era mai coaptă la minte decât celelalte fete de seama ei. Era înzestrată cu o fire bună și miloasă, iar doamnele de la curte, în frunte cu stăpâna casei, au îndrăgit-o numaidecât, mai cu seamă pentru mintea ascuțită și prezența de spirit.

La un moment dat, o cunoștință din provincia Tanba¹ i-a dăruit Înălțimii Sale o maimuță îmblânzită, iar tânărul stăpân, care era cam poznaș, i-a pus numele Yoshihide. Maimuța avea o nutriție drăgălașă, și toți cei de la conac se prăpădeau de răs ori de cât ori îi auzeau sau îi rosteau numele, ba, mai mult, ajunseseră să găsească fel de fel de motive s-o chinuiască sau să țipe la ea:

— Hei, Yoshihide, nu te mai cocoța în pin!

1. Provincia Tanba corespunde actualei prefecturi Kyōto și unei bucăți din prefectura Hyōgo.

— Hei, Yoshihide, iar ai făcut mizerie pe *tatami*¹...

Cât era ziua de lungă, Yoshihide-n sus, Yoshihide-n jos...

Într-o zi, fiica lui Yoshihide, de care vă povesteam mai devreme, mergea pe culoarul lung al conacului, ținând în mână un bilețel de care era prinsă o ramură de prun roșu de iarnă. Ca din senin, de la celălalt capăt al coridorului, maimuța Yoshihide se năpusti în goana mare spre ea. Era clar că șchiopătează și că nu mai era în stare să se cațere pe stâlpul ei. În urma ei venea tânărul stăpân, agitând în aer o nuielușă și răcnind:

— Stai așa, hoațo de mandarine! Stai așa!

Fiica lui Yoshihide ezită o clipă. Animălușul, care fugea de mama focului, i se agăță de fusta-pantaloni, scoțând tot soiul de sunete înspăimântate. Făcându-i-se milă, strecură maimuța în mâneca sa catifelată, mirosind a lavandă, așa că acum avea într-o mână ramura de prun roșu, iar cu cealaltă ținea, cu blândețe, maimuțica. Copila făcu o scurtă plecăciune în fața tânărului stăpân și îi spuse pe un ton rece:

— Iertați-mă că mă amestec, dar nu este decât un biet animal înspăimântat. Vă rog să aveți puțină înțelegere....

Tânărul stăpân, încă înfierbântat din pricina urmării, se încruntă, bătând din picior de două-trei ori.

— De ce-i iei partea? Maimuța mi-a furat mandarinele.

— Dar nu-i decât un biet animal, îi repetă ea, zâmbindu-i trist. După cum bine știți, îl cheamă Yoshihide, așa că nu pot sta cu mâinile în sân, văzând cum îmi pedepși tatăl, se avântă ea.

Tânărul stăpân păru că se îmbunează.

1. Mărimea unui rogojini de *tatami* are aproximativ 1,8 × 0,9 m.

— Preabine. Dacă mă rogi așa frumos pentru viața tatălui tău, o să-i dau pace, zise el vrând-nevrând, aruncând nuiaua și întorcându-se pe ușa de unde venise.

3

După această întâmplare, ficia lui Yoshihide s-a apropiat și mai mult de maimuțică. Primise în dar de la tânăra stăpână un clopoțel de aur, pe care îl legase la gâtul maimuței cu o minunată panglică stacojie. Acum animăluțul stătea lângă ea zi și noapte. Odată, când tânăra căzuse la pat cu o răceală, maimuța îi rămăsese la căpătâi ore în șir, mușcându-și unghiile. Mai-mai c-ai fi zis că pe față i se citea o umbră de îngrijorare.

De atunci, oamenii n-au mai necăjit maimuța și s-au purtat cu ea cu mai multă blândețe. Până și tânărul stăpân îi mai arunca din când în când un fruct de *kaki* sau o castană, ba, mai mult, s-a făcut foc de supărare pe un samurai care i-a tras un picior maimuței. La scurt timp după acest episod, Înălțimea Sa porunci ca fata și maimuțica să se înfățișeze înaintea sa, mai întâi fiindcă auzise cât de tare se supăraseră tânărul stăpân pe samurai, și apoi fiindcă îi ajunseseră la urechi vorbe despre cât de mult ținea copila la maimuță.

— Ți se cuvin laude pentru așa o purtare aleasă! îi zise el, și, drept răsplată, îi dăruî un splendid veșmânt roșu, de pus pe sub kimono.

Înălțimea Sa a fost însă și mai încântat când maimuțica, imitând gestul de recunoștință al stăpânei sale, s-a plecat politicos înaintea lui. Așa se face că seniorul Hirokawa a luat-o sub aripa sa pe fata lui Yoshihide pentru că se arătase miloasă cu maimuțica și știa să se poarte cu

tatăl ei. Gurile rele spun că s-ar fi îndrăgostit de ea, dar nu cred că acesta era motivul. Desigur, era, pe undeva, și un sâmbure de adevăr, dar despre asta o să vă povestesc pe îndelete puțin mai târziu. Deocamdată, tot ce pot să vă spun e că Înălțimea Sa nu era genul care să se lase prins așa ușor în mrejele unei fiice de pictor, oricât de frumoasă ar fi fost.

Așadar, bucuroasă de laude, fiica lui Yoshihide se retrase în odaia sa. Era prea ageră la minte ca să nu știe cum să nu stârnească invidia doamnelor mai slobode la gură din suita seniorului. Oamenii au îndrăgit-o și mai mult de atunci, și pe ea, și pe maimuțica ei, iar tânăra stăpână, neputându-se lipsi nici o clipă de compania lor, le punea s-o însoțească la toate festivalurile la care se ducea în trăsură sa trasă de bivoli.

Deocamdată, cam atât despre copilă... Să mă întorc la Yoshihide. Cum vă spuneam, maimuța Yoshihide ajunsese, cât ai bate din palme, să fie cocoloșită de toată lumea. Cu toate acestea, oamenii nutreau un dispreț suprem pentru pictorul Yoshihide, strigându-l pe la spate „Maimuțide“. Și asta nu doar la conacul Horikawa. De pildă, marele preot budist Yokawa îl ura așa de tare, că, dacă cineva îi pomenea numele, se schimba la față, de parcă ar fi auzit de Diavolul însuși (Yoshihide făcuse, chipurile, o schiță în care îi lua peste picior purtarea preotului, dar acestea nu-s decât vorbe în vânt, scornite de plebe). Ori-cum, Yoshihide se bucura de o proastă reputație, și pe oricine ai fi întrebat ți-ar fi spus același lucru. Sau, în cel mai rău caz, s-ar putea să se găsească o mână de pictorași sau vreun smintit – care-l cunoștea mai mult ca artist, decât ca om – care să-l vorbească de bine.

Cuprins

Paravanul-Iad	5
Tu Tze-Chun	45
Câmpuri veștede	59
Prințesa Roku no Miya	71
Memoriul doctorului Ogata Ryōsai	82
O poveste ciudată	89
Kesa și Moritō	96
Înțeleptul	105
Nasul	110
Roți zimțate	119
Diavolul și tutunul	157
Un mănunchi de ceapă	167
Maria, Fecioara în straie negre	180
Balul	187
Toamna în munți	194
Vagonetul	207
Shiro	214
Trup de femeie	224
Magie	226
Surâsul zeilor	236